

В і д з и в

офіційного опонента на дисертацію **Цюняк Оксани Петрівни «Система професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності»**, представлену на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Актуальність обраної теми. Реформування системи освіти в Україні викликає закономірну необхідність дбати про вдосконалення професійного розвитку вчителів. Сучасний педагог не може бути конкурентним на ринку праці та авторитетним для школярів, якщо він не буде творчим та цікавим для учнів, неготовим до професійної, інноваційної діяльності в умовах сучасного високотехнологічного, інформаційного суспільства. У цьому контексті дисертаційне дослідження О.П.Цюняк є актуальним і своєчасним, адже реалізація європейських стратегій розвитку вищої освіти, Концепції «Нова українська школа», підготовка компетентного педагога, орієнтованого на інноваційну діяльність – є викликами сьогодення. Схвальним є те, що авторка підійшла до розв'язання наукової проблеми не фрагментарно, а цілісно, розбудовуючи систему професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності.

Актуальність дослідження підсилюється й тим, що зазначена проблема є частиною міжнародного проекту в рамках програми ЄС Еразмус+КА2 «Модернізація вищої педагогічної освіти з використанням інноваційних інструментів викладання (MoPED), учасницею якого є здобувачка як викладач Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Авторка також підсилює актуальність обраної для дослідження теми визначеними суперечностями на різних рівнях їхнього узагальнення: від глобальних, національних до локальних і прикладних, вирішення яких, має безпосередньо теоретичну і практичну педагогічну цінність.

Підтвердженням актуальності обраної теми дослідження є її зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Структура дисертації не викликає заперечень, її зміст та логіка побудови узгоджені з визначеною метою і поставленими завданнями.

У дисертації чітко представлено науковий апарат дослідження: мету, завдання, об'єкт, предмет, методи, наукову новизну дослідження, теоретичне і практичне значення одержаних результатів та інше. Подано концептуальне бачення дисертанткою теоретичних і практичних аспектів дослідження, які розглянуто на методологічному, теоретичному та практичному рівнях. Здобувачкою зроблено припущення, що формування готовності до інноваційної діяльності майбутніх учителів початкових класів буде ефективним за умови створення системи професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до значеного виду діяльності.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, оцінка змісту та завершеності дисертації.

Ознайомлення з рукописом дисертації та авторефератом дає підстави для висновку щодо досвідченості автора наукового доробку, глибокого розуміння сутності наукової проблеми, відповідальності за результати наукового пошуку, узагальнення та теоретично обґрунтовані висновки. Проблема дослідження має міждисциплінарний характер, оскільки її розв'язання передбачало вивчення широкого кола питань у різних наукових галузях: права, філософії, історії освіти, соціології, психології та педагогіки.

Чіткість та структурованість наукового апарату дослідження уможливило системне уявлення здобувачкою обраної стратегії роботи, виокремлення методологічних підходів її реалізації, розуміння теоретичних засад роботи, окреслення науково-дослідницького поля основних питань, які належить вивчити.

Визначення основних методологічних підходів дослідження (системний, синергетичний, діяльнісний, компетентнісний, акмеологічний, особистісно орієнтований, андрагогічний, інноваційний) дозволило авторці науково

обґрунтовано та цілісно вибудувати стратегії його реалізації, що вплинуло на логіку та системність побудови дисертації. Чіткість та послідовність реалізації О.П.Цюняк свого наукового задуму забезпечувало також дотримання виокремлених принципів професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти, які представлено на трьох рівнях: методологічному, загальнодидактичному, особистісному.

Слід відзначити оригінальність підходу О.П.Цюняк щодо теоретичного аналізу проблеми, який здійснено в контексті вивчення базових понять дослідження. Осмислюючи сутність поняття готовності майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності, дисертантка робить висновок, що це результат професійної підготовки, інтегроване особистісне утворення, що характеризується поєднанням когнітивного, мотиваційного, рефлексивного та праксеологічного компонентів, що дозволяють виконувати професійні завдання інноваційного характеру. Зазначене ще раз характеризує багатогранність і багатовекторність наукової проблеми. Характеристика сутнісних ознак базових понять дослідження уможливила визначення поняття «система професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності» як сукупність взаємопов'язаних структурно-функціональних компонентів, які сприяють формуванню теоретико-методичних знань про інноваційну діяльність, мотивів до інноваційної діяльності, активній взаємодії та співпраці з усіма учасниками освітнього процесу та професійної готовності до здійснення інноваційної діяльності.

Сутнісним елементом дослідження є аналіз зарубіжного досвіду теорії і практики професійної підготовки майбутніх педагогів, що дозволило здобувачці виявити деякі особливості педагогічної освіти в університетах країн ЄС, осмислити їх щодо реалізації завдань дослідження.

Схвальним є те, що дослідниця розглядає процес професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності як динамічну характеристику на змістове наповнення якої, впливає багато чинників. Без їхнього врахування не можливо здійснювати цілеспрямований вплив і досягти

очікуваних результатів. Тому, розробляючи відповідну модель системи цієї підготовки, авторка визначає сукупність педагогічних умов професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності, які мають як загальний, так і локальний характер. Адже, освітнє середовище, в якому навчаються студенти має важливе значення для їхнього професійного становлення. У зміст дослідження введено поняття інноваційне освітнє середовище як цілісна організована система умов, що забезпечують активну суб'єкт - суб'єктну взаємодію усіх учасників освітнього процесу, спрямовану на професійний та особистісний розвиток магістрантів. Визначено складові такого середовища: фізіологічна, особистісна, змістова, матеріально-технічна.

Завершеність дослідження, його практична зорієнтованість визначається побудовою моделі системи професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності як прогностичного образу реалізації практичних стратегій дослідження. Теоретико-методичний, змістово-процесуальний та діагностувально-результативний блоки, які утворюють структуру системи та взаємопов'язані між собою, дозволяють чітко зрозуміти логіку і послідовність процесу професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності. У структурі представленої моделі, яка відображена у вигляді малюнку, кожен з блоків має своє змістове наповнення і цільове призначення.

Перевагою дослідження є і те, що моделюючи і організуючи процес професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності, здобувачка використовує компетентнісний і діяльнісний підходи, впроваджуючи інноваційні форми і методи, використовуючи можливості педагогічної практики щодо формування сукупності важливих фахових навичок у студентів та потенціал самостійної науково-дослідної роботи.

Визначено критерії професійної готовності (інформаційно-змістовий, особистісно-мотиваційний, оцінно-рефлексивний, операційно-діяльнісний), показники та обґрунтовано рівні її сформованості (високий, низький, середній).

Авторкою розроблено діагностичний інструментарій дослідження, проведено дослідно-експериментальну перевірку ефективності розробленої системи, для кількісно-якісної обробки отриманих результатів застосовано сукупність статистичних методів: t - критерій Ст'юдента, U – критерій Манна - Уїтні, T-критерій Ф. Вілкоксона, факторний аналіз досліджуваних чинників. Зазначене засвідчує високий рівень дослідницької культури здобувачки, вільне володіння методами математичної статистики, що має суттєве значення для вірогідності дослідження та достовірності його результатів.

Перевірка ефективності системи професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності та формування готовності як певного результату такої підготовки відслідковувалось на пропедевтичному, практичному та контрольному етапах дослідження. Стрижнем проведення формувального етапу дослідження є взаємодоповнення і взаємозбагачення визначених експериментальних педагогічних умов, впровадження навчально-методичного комплексу «Педагогічна інноватика», інноваційних форм і методів. Проведена робота та отримані кількісно-якісні результати підтвердили ефективність самої системи та її впровадження в освітній процес.

Отже, у процесі побудови та реалізації завдань дослідження здобувачка демонструє високий рівень розвитку дослідницької компетентності, відповідальність за його результати, узагальнення і висновки.

У загальних висновках, що повністю відповідають змісту роботи, авторка чітко формулює основні результати дослідження відповідно до поставлених завдань. В цілому дослідження характеризується логікою, використанням авторкою дедуктивних міркувань в осмисленні складних комплексних явищ та процесів.

Відтак, проведений аналіз змісту дисертаційного дослідження дозволяє констатувати його високий науковий рівень і стверджувати, що висунута мета дослідження досягнута, а поставлені завдання – розв'язані, що уможливило отримання сукупності теоретичних і прикладних результатів.

Саме вони визначають принципово новий підхід до осмислення проблематики професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності

Наукова новизна, теоретичне та практичне значення одержаних результатів. Характеризуючи наукову новизну дослідження, зауважимо, що вона відзначається чималою кількістю позицій, відповідає логіці та змісту дослідження, поставленим завданням. Дослідницею вперше здійснено цілісний теоретичний аналіз проблеми професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності; обґрунтовано теоретико-методологічні, концептуальні та методичні засади цієї підготовки; подано дефінітивний аналіз базових понять дослідження, в тому числі змісту поняття «готовність майбутніх магістрів до інноваційної діяльності»; обґрунтована, змодельована та експериментально перевірена ефективність системи підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності; розроблено діагностичний інструментарій оцінки сформованості готовності як результату цієї підготовки та інше.

Напрацювання авторки дослідження мають велике практичне значення, адже розроблений і апробований на практиці навчально-методичний комплекс «Педагогічна інноватика» збагачує зміст та практику підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності у ЗВО.

Відтак, авторкою дослідження зроблено узагальнення та висновки, які саме виводять тему дисертації та її зміст на вістря теорії і методики професійної освіти і роблять її актуальною та важливою в контексті реалізації завдань, які визначені в Концепції «Нова українська школа».

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в опублікованих працях, апробація результатів дослідження.

Належною є повнота викладу здобувачкою основних положень і висновків як у самій дисертації, так і у авторефераті (його зміст повністю відображає головні ідеї проведеного дослідження).

Дисертанткою за темою дослідження підготовлено та опубліковано 42 наукові праці, 25 з них – у зарубіжних та фахових видання, монографії; одна з публікацій проіндексована у наукометричній базі Web of Science.

Автором дисертаційного дослідження проведена копітка робота над філософськими, психологічними, педагогічними науковими джерелами. У їх переліку державні документи, періодичні видання, зарубіжна і вітчизняна наукова література, сучасні інформаційні ресурси.

Основні ідеї дослідження, практичні напрацювання впроваджувались здобувачкою в освітній процес закладів вищої освіти різних регіонів України. Особливу практичну цінність для педагогічної діяльності має інформація, яка міститься у додатках: діагностичні методики, опитувальники, тестові та методичні матеріали, силабус навчальної дисципліни «Педагогічна інноватика» тощо. Їхнє використання у вітчизняній теорії та практиці дозволить збагатити педагогічну науку, слугуватиме організаційно-змістовим, методичним підґрунтям процесу професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності.

Оформлення роботи відповідає сучасним вимогам до наукових праць такого рівня. Позитивне враження справляють представлені табличні матеріали та рисунки.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

Аналізуючи дисертацію як синтезований результат наукового дослідження, не можна не звернути увагу на окремі упущення, дискусійні питання, а також висловити автору деякі зауваження та побажання.

1. При розробці концепції дослідження, на нашу думку, слід було б визначити не тільки різні дослідницькі рівні (методологічний, теоретичний, практичний), а й чітко окреслити провідну його ідею.
2. Додаткового пояснення потребують міркування здобувачки щодо вибору педагогічних умов моделювання системи професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності.

Відображаючи певну сукупність, визначені у роботі педагогічні умови засвідчують відсутність певного логічного диференціювання щодо їхнього підбору. Наприклад, створення інноваційного освітнього середовища передбачає наявність власної структури і умов; а «формування мотивації до інноваційної діяльності» звучить як завдання.

3. Потребує коментаря також підхід авторки дослідження щодо послідовності структурних компонентів готовності: когнітивний, мотиваційний, рефлексивний, праксеологічний (С.194-195 дисертації), які визначено дещо в хаотичному порядку.
4. У висновках дисертації більш чітко та концентровано слід було б окреслити теоретичні і методичні засади системи професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності, які задекларовані у її предметі, але не зазначені у меті дослідження.
5. У дисертації готовність студентів до інноваційної діяльності є певною ідеєю, рухом до мети. Однак при цьому уточнення потребує опис змісту цих інновацій, які продукують майбутні магістри на високому рівні сформованості цієї готовності.
6. В описі результатів експериментальної роботи не вистачає аналізу труднощів, які виникли у процесі експерименту, визначення нових складних явищ і процесів, які є актуальними у формуванні готовності майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності.

Однак, висловлені зауваження мають дискусійний, уточнювальний характер і не знижують загальної позитивної оцінки дисертації та можуть розглядатися як побажання щодо удосконалення роботи, подальшого наукового пошуку.

Загальний висновок.

Вивчення та аналіз змісту дисертації дозволяють зробити висновок щодо належної наукової компетентності здобувачки, а також дає підстави оцінювати роботу як оригінальний і самостійно виконаний науковий

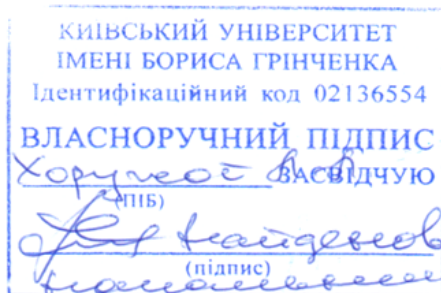
доробок. У рукописі наявні усі ознаки цілісного, завершеного наукового дослідження.

Відтак, за характером фактичного матеріалу, ступенем його якісного і кількісного аналізу, рівнями новизни і значущості результатів дослідження, обґрунтованості висновків дисертаційна робота на тему «Система професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності» має теоретичне і практичне значення й заслуговує на позитивну оцінку. Отже, рукопис та автореферат дисертації відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів» затвердженого постановою КМУ від 24 липня 2013 р. № 567 (зі змінами, внесеними постановою КМУ від 30.12.2015 р. № 1159) щодо докторських дисертацій та інших інструктивних вимог МОН України, а отже є всі підстави для присудження Цюняк Оксані Петрівні наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент
 доктор педагогічних наук, професор,
 завідувач кафедри теорії та історії педагогіки
 Педагогічного інституту Київського університету
 імені Бориса Грінченка

Л.Л.Хоружа

08.09.2020